

PIOTR WACHOWSKI

ROLA MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO
W KSZTAŁTOWANIU PŁYNNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ
KRAJÓW CZŁONKOWSKICH W LATACH 1956 - 1983

I. UWAGI WSTĘPNE

Podzielając poglądy wyrażone we współczesnej literaturze, przez płynność międzynarodową rozumiem zdolność do regulowania w krótkim czasie bieżących zobowiązań płatniczych wobec zagranicy¹. Oznacza ona relację między posiadanymi rezerwami walutowymi a istniejącymi tzw. bieżącymi zobowiązaniami wobec innych państw. Tak rozumiana płynność odgrywa dużą rolę w dziedzinie wymiany z zagranicą i metod rozliczeń międzynarodowych. Stąd też na plan pierwszy wysuwa się problem jej odpowiedniego kształtowania i to zarówno w skali międzynarodowej, jak i poszczególnego państwa. Każdy kraj stara się za pomocą odpowiedniej polityki finansowej oddziaływać na jej poziom. Posługując się różnymi instrumentami państwo powinno przestrzegać pewnych reguł, które sprzyjałyby współdziałaniu w zakresie wymiany z zagranicą. W krajach należących do Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW). Fundusz ustanawia zasady będące podstawą wzajemnej współpracy członków. Jednym ze statutowych zadań tej organizacji jest kształtowanie płynności międzynarodowej², gdyż uznano, że płynność ta jest niezbędna dla sprawnego funkcjonowania gospodarki wszystkich krajów.

W swoim opracowaniu staram się poddać ocenie, w jakim stopniu i w jaki sposób MFW kształtował międzynarodową płynność krajów członkowskich i czy istniejące źródła finansowe Funduszu umożliwiły oddziaływanie na tę płynność. Próbuję także zasygnalizować rolę MFW w zakresie płynności, rozpatrując to zagadnienie z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb finansowych państw należących do tej organizacji. Natomiast pomijam zagadnienie kształtowania kursów walutowych, mimo że

¹ Pojęcie to bliżej rozważałem w artykule pt. *Swoiste cechy płynności międzynarodowej krajów członkowskich MFW*, Zeszyty Naukowe AE Poznań (oddano do druku).

² W pierwotnej wersji umowy założycielskiej MFW zawarto pierwsze wzmianki na ten temat (Umowa o utworzeniu MFW zawarta w Bretton Woods dnia 22 VII 1944 r., Dz. U., 1948 r., nr 40, poz. 290, art. I).

zdają sobie sprawę z ważności tego problemu, w kontekście płynności międzynarodowej.

MFW posługuje się wieloma środkami finansowymi i pozafinansowymi. Te ostatnie występują w formie spotkań i konferencji, na których omawia się sprawy związane z funkcjonowaniem międzynarodowego systemu walutowego, stanowiąc okazję do szerokiej konsultacji w gronie przedstawicieli wielu krajów (np. coroczne zebrania Rady Gubernatorów, konferencje Grupy Dziesięciu, Grupy 24 itp.).

Znaczenie tych spotkań dla kształtowania płynności międzynarodowej państw członkowskich MFW jest niezmierne. Na ogół ocenia się je bardzo wysoko, zwłaszcza że dzięki prowadzonym dyskusjom następuje modyfikacja narzędzi, poprzez odpowiednie ich dostosowywanie do zmieniających się warunków. Wykorzystując instrumenty finansowe członkowie Funduszu realizują przysługujące im prawa ciągnięcia (drawing rights), specjalne prawa ciągnięcia (special drawing rights), a ponadto niektóre państwa członkowskie mogą również korzystać z instrumentów specjalnie dla nich tworzonych (przykładem jest Trust Fund).

Aby omówić rolę MFW w kształtowaniu płynności międzynarodowej posłużyłem się danymi liczbowymi, publikowanymi w materiałach źródłowych Funduszu. Dane te opracowałem w dwu tabelach, uwzględniając najbardziej syntetyczne dane stosowane w literaturze przedmiotu i sprawozdaniach MFW. Nie sądzę jednak, aby przyjęty przez Fundusz miernik płynności międzynarodowej w pełni charakteryzował stan zaspokojenia potrzeb krajów członkowskich, związanych z wymianą międzynarodową.

Zestawiając dane charakteryzujące płynność międzynarodową, ograniczyłem się do lat 1956-1983, gdyż materiały liczbowe z lat poprzednich okazały się bądź niedostępne i niekompletne lub też niejednorodne.

Zdając sobie sprawę z dużych różnic w poziomie rozwoju gospodarczego poszczególnych krajów, warunkujących stosowanie zróżnicowanych narzędzi przez MFW wobec członków, uwzględniłem — analizując dane — podział na cztery grupy wszystkich krajów należących do tej organizacji, wyodrębniając 1) kraje Grupy Dziesięciu³, 2) pozostałe kraje przemysłowe, 3) kraje rozwijające się eksportujące ropę naftową, 4) kraje rozwijające się nie eksportujące ropy naftowej.

II. ŹRÓDŁA, STRUKTURA I DYNAMIKA DZIAŁALNOŚCI KREDYTOWEJ MFW NA RZECZ PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Aby móc prowadzić działalność kredytową MFW musi dysponować odpowiednimi funduszami finansowymi. Główne ich źródło stanowiły udziały członkowskie. W latach 1950 - 1984 zwiększyły się one ponad jedena-

³ Do krajów Grupy Dziesięciu należą: Belgia, Francja, Holandia, Japonia, Kanada, RFN, Szwecja, USA, Wielka Brytania, Włochy.

stokrotnie, wzrastając z 8036,5 mln SDR do 89 301,8 mln SDR. Przyczyniły się do tego ośmiokrotna tzw. regulacja udziałów, a także ponad trzykrotny wzrost liczby państw członkowskich, z 49 (w 1950 r.) do 148 (w 1984 r.). Szczególnie duży wzrost członków nastąpił w latach sześćdziesiątych. Tendencja ta utrzymała się do 1973 r.⁴ W strukturze państw członkowskich wzrastała więc ilość krajów słabo rozwiniętych, wywierając wpływ na działalność Funduszu.

Wraz ze zwiększeniem, się liczby krajów nierozwiniętych, wzrastały trudności Funduszu w zakresie możliwości uzupełnienia płynności międzynarodowej swoich członków za pomocą działalności kredytowej. Dążąc do ich eliminacji MFW zaczął zaciągać kredyty na ten cel. Należą do nich: 1) pożyczki udzielane przez Grupę Dziesięciu na mocy Ogólnego Porozumienia Pożyczkowego (GAB) zawartego w 1962 r. i odnawianego najpierw co cztery lata, a później co pięć lat⁵, 2) pożyczki udzielane przez poszczególne państwa na podstawie dwustronnej umowy z Funduszem (np. umowa pożyczkowa z tzw. Agencją Monetarną Arabii Saudyjskiej w 1981 r. na 12 mld SDR na okres sześciu lat⁶), 3) pożyczki otrzymane od eksporterów ropy naftowej, 4) pożyczki zaciągnięte w 1979 r. na cele uzupełniającego kredytowania w wysokości 7,8 mld SDR udzielone przez 13 państw oraz Szwajcarski Bank Narodowy⁷, 5) pożyczki uzyskane na podstawie umowy z bankami centralnymi i władzami monetarnymi 16 państw członkowskich z sierpnia 1982 r. o dostarczenie Funduszowi 1,3 mld SDR na okres dwóch lat⁸.

Do źródeł Funduszu można też zaliczyć zyski osiągnięte przez MFW ze sprzedaży części udziałów członkowskich wpłacanych w kruszcu. Sprzedaż ta była skutkiem demonetyzacji złota. Zyski ze sprzedaży tego kruszcu po cenach rynkowych przekazano na cele Funduszu Powierniczego (Trust Fund)⁹ administrowanego przez MFW¹⁰. Celem tego Funduszu było udzielanie dodatkowych pożyczek (na dogodnych warunkach)

⁴ Obliczenia własne na podstawie IMF Survey z dnia 22 IV 1974 r., s. 123; 3 IV 1978 r., s. 106; 15 XII 1980 r., s. 377; 4 IV 1983 r., s. 97; 15 X 1984 r., s. 319.

⁵ K. Zabielski, *Zmiany w międzynarodowym systemie walutowym w latach 1971-1978 oraz ich wpływ na stosunki gospodarcze Wschód—Zachód*. Warszawa 1980, s. 23.

⁶ Annual Report 1981, s. 91.

⁷ J. Gold, *Financial Assistance by the International Monetary Fund. Law and Practice*. Waszyngton: 1980, s. 34.

⁸ Annual Report 1982, s. 86.

⁹ Z. Knakiewicz, *Powiązania narodowych systemów pieniężnych z międzynarodowym systemem z Kingston*, w: *Problemy pieniężno-kredytowe i walutowe*, Poznań 1981, s. 77 i 79.

¹⁰ Trust Fund został utworzony decyzją Rady Dyrektorów z dnia 5 V 1976 r. (*Selected Decisions of the International Monetary Fund and Selected Documents*, Waszyngton 1983, s. 302).

państwom, których dochód na 1 mieszkańca w 1973 r. wynosił mniej niż 300 SDR, a w 1975 r. nie przekraczał 520 dolarów¹¹.

Dzięki tym wszystkim zasobom finansowym w latach 1976 - 1983 kredyty roczne, udzielane przez MFW, wzrosły ponad dwudziestokrotnie, a mianowicie z 0,7 mld SDR do 14,1 mld SDR. Szczególnie duży wzrost udzielonych kredytów wystąpił w latach 1975 - 1983 (tab. 1)..Było to związane z wprowadzeniem nowych rodzajów kredytów przez J. Witeveena, generalnego dyrektora Funduszu w latach 1973-1978 i kontynuowaniem tych kredytów przez jego następcę, J. de Larosière'a. Sprzyjały temu także podwyższone kwoty udziałów członkowskich. Wraz ze wzrostem udzielonych kredytów, zwiększała się też dynamika kredytów spłaconych, wzrastając w stosunku do 1956 r. prawie osiemnastokrotnie z 113,1 mln SDR do 2 032,8 mln SDR¹².

Na szczególną uwagę zasługuje saldo rocznego przyrostu kredytów. W większości lat badanego okresu miało ono wartość dodatnią, jednakże w niektórych latach, zwłaszcza w pięćdziesiątych, suma kredytów spłaconych przewyższała kredyty udzielone. Być może, że z tego właśnie powodu we wcześniejszej literaturze ujemnie oceniano rolę MFW w kształtowaniu płynności międzynarodowej¹³.

Trudno się zgodzić z taką oceną, zwłaszcza że już wtedy stopniowo rosło skumulowane zadłużenie państw członkowskich. Zadłużenie to osiągnęło w 1983 r. wartość 44,8 mld SDR, będąc ponad czterdzieści cztery razy wyższe niż zadłużenie w 1956 r. (tab. 1). Przyspieszony wzrost zadłużenia wystąpił w okresie recesji lat 1974 - 1975, zwanej w literaturze zachodniej tzw. wielką recesją¹⁴. Zjawisko to utrzymało się w latach następnych, osiągając najwyższą wartość w 1983 r. Zdaje się to dowodzić dużej prężności MFW (zwłaszcza w latach siedemdziesiątych) w zakresie zdolności uzupełniania krajom członkowskim potrzebnych im środków pieniężnych do wywiązywania się z zobowiązań z tytułu obrotów bieżących, jak i o pogorszeniu się sytuacji płatniczej krajów członkowskich.

W najdłuższym okresie pierwsze miejsce w strukturze działalności kredytowej Funduszu zajmowały kraje Grupy Dziesięciu. W większości badanego okresu przypadało na nie ponad 60% udzielonych kredytów. Kraje te przestały korzystać z kredytu Funduszu dopiero po 1978 r. (wyjątek stanowi 1983 r.)¹⁵. Z pierwszego miejsca wyparły je kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej. Kraje Grupy Dziesięciu

¹¹ J. Gold, *Financial*, s. 36.

¹² Obliczenia własne na podstawie IFS 1982, Yearbook s. 10, 14; IFS 1985, marzec, s. 28.

¹³ E. Drabowski, *System walutowy współczesnego kapitalizmu. Problemy płynności międzynarodowej*, Warszawa 1965, s. 52 - 53.

¹⁴ A. Maddison, *Phases of Capitalist Development. Banca Nazionale del Lavoro, Quarterly Review* 1977, czerwiec, s. 118.

¹⁵ Obliczenia własne na podstawie IFS 1982, Yearbook, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, s. 26 - 29.

Tabela 1

Podstawowe dane charakteryzujące płynność międzynarodową
ogółu państw członkowskich MFW w latach 1956 -1983

Lata	Import	Saldo bilansu handlo- wego	Rezerwy	Udzielone kredyty przez MFW	Skumulo- wane za- dłużenie wobec MFW	Pokrycie ujemnego salda bi- lansu han- dlowego przez kre- dyty netto	Stosunek kredytów netto do rezerw	Wskaźnik płynności międzyna- rodowej
1956	99,4	-3,9	55,9	0,7	1,0	14,86	1,03	56
1957	109,1	-6,6	56,4	1,0	1,9	13,84	1,62	52
1958	101,8	-4,5	57,5	0,3	1,9	.	.	56
1959	108,1	-4,9	57,1	0,2	1,5	.	.	53
1960	121,1	-5,6	59,9	0,3	1,2	.	.	49
1961	126,8	-6,1	62,0	2,5	2,9	28,28	2,78	49
1962	133,9	-7,7	62,9	0,6	2,2	.	.	47
1963	145,8	-7,2	66,8	0,3	2,2	0,92	0,09	47
1964	162,1	-7,3	69,1	1,9	3,7	19,72	2,08	43
1965	176,1	-8,1	71,2	2,4	5,7	25,22	2,86	40
1966	193,7	-9,1	72,7	1,4	6,7	10,64	1,33	38
1967	203,3	-9,6	74,5	0,8	6,6	.	.	37
1968	226,1	-9,9	77,8	3,5	8,9	23,62	3,00	34
1969	257,7	-9,9	78,7	2,5	9,8	8,90	1,11	31
1970	296,6	-11,8	93,2	1,5	9,9	0,98	0,12	31
1971	330,6	-11,9	123,1	1,9	9,0	.	.	37
1972	358,5	-9,6	146,6	1,6	9,3	3,06	0,20	41
1973	449,9	-7,5	152,3	0,7	9,4	1,58	0,07	34
1974	653,0	-4,9	179,8	4,1	12,9	70,34	1,91	28
1975	670,5	-9,1	194,3	4,7	17,1	46,47	2,17	29
1976	799,9	-7,3	222,2	7,0	22,8	78,68	2,58	28
1977	909,4	-17,4	262,0	3,4	23,3	2,82	0,18	29
1978	979,8	-21,6	279,8	3,7	22,2	.	.	29
1979	1195,7	-16,2	302,9	1,8	20,0	.	.	25
1980	1481,7	-41,0	354,9	3,8	20,5	1,30	0,15	24
1981	1619,3	-54,9	369,8	7,1	25,5	9,09	1,35	23
1982	1628,5	-84,7	363,7	8,8	32,7	8,44	1,96	22
1983	1620,8	-65,8	395,6	14,1	44,8	18,39	3,06	24

Uwaga: w celu uzyskania porównywalności dokonałem dodatkowych przeliczeń wartości eksportu i importu wyrażonych w dolarach USA na SDR. Posłużyłem się średniorocznymi kursami SDR w stosunku do dolara, opublikowanymi w *International Financial Statistics* 1985, s. 16.

Źródło: obliczenia i opracowanie własne na podstawie *International Financial Statistics* 1980, s. 44 - 45, 62 - 69; 1982, s. 10 i 14. *International Financial Statistics* 1985, s. 26, 28, 45, 47, 70, 71.

korzystały z dość zróżnicowanych kredytów. Roczna ich wysokość wahała się od 79,6 mln SDR (1983 r.) do 2736 mln SDR (1968 r.). Stosunkowo mało kredytów otrzymywały pozostałe kraje uprzemysłowione, wahaając się od 3,8 mln SDR (1968 r.) do 933 mln SDR (1975 r.). Udział tych

państw w ogólnej sumie udzielonych kredytów wahał się w granicach od 0,1% (1968 r.) do 42,2% (1967 r.)¹⁶.

W porównaniu z wpłaconymi udziałami z najwyższych kredytów korzystały kraje rozwijające się. W latach 1956-1983 kredyty uzyskane przez te kraje wzrosły z 43,9 mln SDR w 1956 r. do 13 212,6 mln SDR w 1983 r., charakteryzując się przy tym zróżnicowanym tempem tego wzrostu¹⁷.

Przyspieszony wzrost udzielanych tym krajom kredytów nastąpił od 1974 r. Wiąże się to ze wspomnianymi kredytami Wittevena. Tego rodzaju tendencję utrzymano w latach 1979-83, przeznaczając ponad 92,6% działalności kredytowej MFW na finansowanie krajów rozwijających się. Pewną część tych kredytów stanowiły kredyty na cele rozwoju. Zdaniem J. de Larosière, aktualnego generalnego dyrektora Funduszu, zjawisko to miało charakter przejściowy. Jako dyrektor Funduszu widział konieczność zmniejszenia udziału tych krajów w kredytach udzielanych przez MFW, widząc potrzebę zwrotu kredytów w formie lokat bezpośrednich dokonywanych przez kraje wierzycielskie. Wysuwając tę propozycję chodziło mu z jednej strony o eliminację zagrożenia wzrastania zadłużenia wobec Funduszu, a z drugiej o większą możliwość transferu technologii i wykwalifikowanej kadry¹⁸.

Najmniejsze kredyty uzyskały kraje eksportujące ropę naftową. W badanym okresie państwa te tylko w niewielu latach korzystały ze środków kredytowych MFW. Do 1972 r. wysokość kredytu nie przekraczała przy tym 101 mln SDR. Od 1973 r., gdy znacznie zwiększyły się ich wpływy na skutek wzrostu cen ropy naftowej, przestały zaciągać kredyty. Wyjątek stanowiły lata 1975, 1982, a szczególnie 1983 r., kiedy kraje eksportujące ropę naftową uzyskały kredyt w wysokości 832,8 mln SDR¹⁹.

Poruszając sprawę działalności kredytowej MFW nie można pomijać pożyczek udzielanych z funduszy Trust Fundu, administrowanego przez MFW. W dwóch tzw. okresach bazowych (1 VII 1976-30 VI 1978 oraz 1 VII 1978-30 VI 1980)²⁰ udzielono łącznie kredytów na sumę 2991,3 mln SDR. W pierwszym okresie skorzystały z kredytu 43 państwa, a w

¹⁶ Obliczenia własne na podstawie IFS 1982, Yearbook, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, s. 26 - 29. Chciałbym podkreślić, że w latach 1959 - 1960, 1967, 1979 - 1982 kraje Grupy Dziesięciu w ogóle nie zaciągały kredytów z MFW. Natomiast pozostałe kraje uprzemysłowione nie korzystały w ogóle z kredytów na początku lat sześćdziesiątych, siedemdziesiątych, a także osiemdziesiątych.

¹⁷ Ibidem, s. 10 - 17; s. 26 - 29.

¹⁸ J. de Larosière, *Current Policies of the IMF: Fact and Fiction*, IMF Survey z dnia 9 I 1984 r., s. 2-6.

¹⁹ Obliczenia własne na podstawie IFS 1982. Yearbook, s. 10 -17; IFS 1985, marzec, s. 26 - 29.

²⁰ *Selected Decisions*, s. 304 - 305.

drugim 53²¹. Kredyty te były bardzo korzystne (niskie oprocentowanie, karencja i dogodny termin spłaty) i wpłynęły w sposób widoczny na kształtowanie wskaźnika płynności międzynarodowej krajów rozwijających się, nie produkujących ropy naftowej (zob. przyp. 8).

III. STRUKTURA I DYNAMIKA STANÓW ZADŁUŻENIA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH WOBEC FUNDUSZU

Z analizy szczegółowych danych wynika, że w najdłuższym okresie największe zadłużenie wobec MFW miały kraje Grupy Dziesięciu, wahające się od 21,8% (w 1983 r.) do 79,2% (w 1970 r.). Na drugim miejscu uplasowały się kraje rozwijające się, nie eksportujące ropy naftowej. W okresie tym udział tych krajów w skumulowanym zadłużeniu wahał się od 15,3% (1956 r.) do 74,1% (1983 r.). Stosunkowo niewielki udział w strukturze zadłużenia miały pozostałe kraje przemysłowe, wynoszący od 0,3% (w 1964 r.) do 9,1% (w 1976 r.) łącznego zadłużenia, najmniejszy zaś udział w skumulowanym zadłużeniu zajmowały kraje rozwijające się eksportujące ropę naftową. Ich udział systematycznie malał z 7,9% (w 1956 r.) do 0,1% (w 1982 r.). W 1974 r. kraje te nie miały nawet żadnego zadłużenia²². Główną tego przyczyną był strukturalnie dodatni bilans handlowy.

Obserwacja danych pozwala wysunąć jeszcze jeden wniosek, dotyczący tendencji zmian w stanach zadłużenia w danym okresie. W 1956 r. najwyższe zadłużenie miały kraje Grupy Dziesięciu (75,2%), kraje nie eksportujące ropy naftowej plasowały się na drugim miejscu (15,3%). Trzecie miejsce zajmowały kraje eksportujące ropę naftową (7,9%), a ostatnie pozostałe kraje przemysłowe (1,6%). Sytuacja uległa radykalnej zmianie w 1983 r. Na pierwsze miejsce wysunęły się kraje rozwijające się nie eksportujące ropy naftowej (74,1%), natomiast kraje Grupy Dziesięciu zajęły drugie miejsce (21,8 %) ²³, na trzecim miejscu uplasowały się kraje eksportujące ropę naftową (2,6%), a najmniejszy udział w łącznym zadłużeniu miały pozostałe kraje przemysłowe (1,5%)²⁴. Chciałbym tu dodać, że mimo znacznego wzrostu zadłużenia krajów rozwijających się wobec Funduszu zadłużenie to w 1983 r. stanowiło tylko około 2,5% ogólnego zadłużenia tych krajów wobec zagranicy²⁵.

²¹ Annual Report 1981, s. 104.

²² Obliczenia własne na podstawie IFS 1982. Yearbook, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, s. 26-29.

²³ Ibidem, s. 10 - 17; 26 - 29.

²⁴ Obliczenia własne na podstawie IFS 1982. Yearbook, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, s. 26-29.

²⁵ W końcu 1983 r. zadłużenie wszystkich krajów rozwijających się wynosiło 606 mld SDR (IMF Survey z dnia 23 IV 1984 r., s. 126).

IV. DZIAŁALNOŚĆ EMISYJNA FUNDUSZU I ROLA SDR W KSZTAŁTOWANIU PŁYNNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ

Jak wiadomo MFW, chcąc lepiej wypełniać swoje zadania w zakresie zwiększania płynności międzynarodowej, zaczął emitować od 1 I 1970 r. jednostki SDR. Dotychczas dokonano kreacji SDR w dwóch tzw. okresach bazowych. W pierwszym okresie, tj. w latach 1970 - 1972, emitowano łącznie 9,3 mld SDR, natomiast w drugim (lata 1979 - 1981) emitowano łącznie 12,1 mld SDR²⁶. Emisja SDR przyczyniła się do zwiększenia płynności międzynarodowej, a także — w pewnej mierze — zastąpiła ubytek złota, ujmowany w tzw. pozycjach rezerwowych Funduszu, który nastąpił w związku z demonetyzacją złota²⁷.

Tabela 2

Wykorzystanie SDR jako środka płatniczego, według grup krajów
(stan na koniec kwietnia 1984 r.)

Wyszczególnienie	Skumulowana alokacja SDR	Stany faktyczne SDR	Stany nadwyżek SDR	Stany niedoborów SDR
	w mln SDR		w %	
Kraje Grupy Dziesięciu	12738,721	10747,455		15,6
Pozostałe kraje przemysłowe	1682,713	946,073		43,8
Kraje eksportujące ropę naftową	1493,024	1547,890	3,7	
Kraje rozwijające się nie eksportujące ropy naftowej	5518,872	1719,150		68,8
Ogółem	21433,330	14960,568		

Źródło: obliczenia własne na podstawie Annual Report 1984. *International*, s. 118 - 121.

Z danych szczegółowych wynika, że największe przydziały SDR otrzymały kraje przemysłowe, a zwłaszcza kraje Grupy Dziesięciu. Wystąpiły ogromne dysproporcje w alokacji SDR między poszczególnymi grupami państw, będące następstwem przyjętego kryterium przydziału SDR, które to kryterium stanowi wysokość udziału członkowskiego. Dzięki temu kraje przemysłowe otrzymały w całym badanym okresie łącznie 69,1% ogółu przydziału SDR, czyli 14815,6 mln SDR, w tym kraje Grupy Dziesięciu aż 59,4%. Natomiast na kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej, przypadało tylko 24,2%²⁸, tj. 5182,5 mln SDR (tab. 2).

²⁶ Opracowanie własne na podstawie *International Financial News Survey* z 1 I 1970, s. 1; 1 I 1972, s. 1; *Annual Report 1971. IMF*, s. 170; *IMF Survey* z 8 I 1979, s. 8; 12 I 1980, s. 7.

²⁷ Z. Knakiewicz, *Powiązania narodowych*, s. 79.

²⁸ Opracowanie własne na podstawie *International Financial News Survey* z 1 I 1972, s. 1; *Annual Report 1971*, s. 170; *IMF Survey* z 12 I 1980 s. 7.

Występujące dysproporcje mogą zdumiewać, jeśli będzie się je rozpatrywać bez uwzględnienia związków z importem. Gdy się to jednak uwzględni, wówczas okaże się, że SDR spowodowały dość równomierny przyrost wskaźnika płynności międzynarodowej, mierzonego relacją rezerw walutowych do importu. Jak wydaje się, można chyba powiedzieć, że główna przyczyna różnicowania alokacji SDR leży w nierównej szansie wymiany międzynarodowej. Badając to zjawisko nie można zapominać, że przydzielone kwoty SDR nie są w równym stopniu wykorzystane do celów płatniczych. W największym odsetku wykorzystają je właśnie kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej.

Analizując rolę SDR, chciałbym nawiązać do celu ich utworzenia. Początkowo przewidywano, że jednostki te będą służyły jedynie do regulowania zobowiązań płatniczych z tytułu wymiany międzynarodowej między władzami pieniężnymi krajów członków i do rozliczeń tych krajów z MFW. Wyjątek stanowiły bezpośrednie płatności w transporcie międzynarodowym, telekomunikacji i w innych usługach międzynarodowych²⁹. W II Uzupełnieniach do Umowy MFW³⁰ postanowiono rozszerzyć zakres stosowania SDR i dopuścić możliwość wykorzystania tego pieniądza w płatnościach między innymi instytucjami finansowymi i organizacjami międzynarodowymi³¹.

W wyniku stopniowej realizacji tych postanowień zwiększa się coraz bardziej zakres wykorzystania SDR. Posiadacze SDR mogą wykorzystywać te jednostki, gdy: 1) zawierają porozumienia swapowe (swap arrangements), 2) dokonują operacji terminowych (forward operations), 3) zaciągają pożyczki, 4) ustalają swoje zobowiązania finansowe, 5) chcą uzyskać pewność, co do spełnienia określonych zobowiązań finansowych, 6) w wypadku, gdy chcą uczynić darowizny³². W 1983 r. wpłacono w SDR zwiększone udziały członkowskie podwyższone na mocy tzw. ósmej regulacji³³.

Z tabeli 2 wynika, że przydziały SDR były wykorzystywane na cele płatnicze, głównie przez kraje rozwijające się nie eksportujące ropy naftowej oraz pozostałe kraje przemysłowe. Natomiast kraje Grupy Dziesięciu tylko w małym stopniu wykorzystywały SDR na te cele³⁴. Z Grupy Dziesięciu trzy państwa były *per saldo* największymi dostarczycielami

²⁹ E. Drabowski, *Mechanizmy tworzenia pieniądza światowego*, Warszawa 1981, s. 86 - 87.

³⁰ Wprowadzono je w życie 1 IV 1978 r. (*Selected*, s. 436).

³¹ E. Drabowski, *Mechanizmy*, s. 88.

³² IMF Survey z dnia 26 I 1981 r., s. 19.

³³ W grudniu 1983 r. z tej możliwości skorzystało 120 państw na łączną sumę 6 mld SDR (W. J. Byrne, *SDR Activities in 1983*, IMF Survey z 5 III 1984 r., s. 65).

³⁴ Według kolejności należą do nich: Kanada, Wielka Brytania, Francja, Szwecja, Belgia, Włochy i Holandia (Annual Report 1984, s. 118 -121).

walut wymiennalnych za SDR³⁵. Dużą rolę, jako dostarczyciele walut wymiennalnych, odegrały także kraje eksportujące ropę naftową³⁶.

Wypada podkreślić, że dzięki nieodpłatnej alokacji SDR sprzedaż walut wymiennalnych za jednostki SDR nie obniża wskaźnika płynności międzynarodowej kraju, który dostarcza waluty wymienne, oddziałując jedynie na zmianę struktury jego rezerw walutowych. Natomiast kraj nabywający potrzebne mu waluty wymienne, w zamian za przydzielone SDR, mógł wywiązać się z części swoich zobowiązań wobec zagranicy. Następuje więc faktyczna poprawa jego sytuacji płatniczej. Łatwo więc zauważyć, że emisja SDR wpływa dodatnio na kształtowanie się płynności międzynarodowej. Chciałbym dodać, że zdaniem J. de Larosièrre'a, jak i wielu ekonomistów, SDR mogą i powinny stać się w przyszłości głównym składnikiem rezerw systemu walutowego³⁷. Oznaczałoby to zwiększenie roli SDR w kształtowaniu płynności międzynarodowej.

V. UDZIAŁ EKSPORTU W FINANSOWANIU IMPORTU PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Starając się coraz dokładniej określić rolę MFW w zakresie kształtowania płynności międzynarodowej, należy przejść do próby określenia udziału eksportu w kształtowaniu płynności międzynarodowej. Jak się wydaje, uwzględnienie tego zjawiska jest konieczne, zwłaszcza że potrzeby finansowe poszczególnych krajów określa saldo bilansu handlowego. Saldo tego bilansu wpływa też na kształtowanie się rezerw walutowych.

W latach 1956-1983 we wszystkich krajach członkowskich eksport wzrósł ponad szesnastokrotnie z 95,5 mld SDR do 1555 mld SDR. Największą dynamikę eksportu, w badanym okresie, miały kraje eksportujące ropę naftową, uzyskując wzrost ponad dwudziestoczekrotny (z 6,7 mld SDR do 164,2 mld SDR³⁸). Szczególnie gwałtowny przyrost eksportu w tych krajach był następstwem czterokrotnej podwyżki cen ropy naftowej.

Jak informuje K. Lutkowski, eksperci obliczyli, że przy nowych cenach tego surowca, nie zmieniając ilości sprowadzonej ropy, importerzy musieliby tylko w 1974 r. dodatkowo zapłacić około 65 mld dolarów, co przy stanie rezerw dolarowych krajów kapitalistycznych, obliczanych

³⁵ Były nimi: Japonia, RFN i Stany Zjednoczone (Ibidem, s. 118-121).

³⁶ Były nimi zwłaszcza: Arabia Saudyjska, Libia, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Kuwejt (Ibidem, s. 118-121).

³⁷ *Complementary Policies Could Improve „Gloomy” Outlook, de Larosièrre Says, IMF Survey z 15 X 1979, s. 324.*

³⁸ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 62-65; IFS 1985, marzec, s. 70.

wówczas na około 120 mld, spowodowałyby ich wyczerpanie w krótkim czasie³⁹. Tak się jednak nie stało. Przyczynił się do tego eksport kapitałów w postaci tzw. petrodolarów, lokowanych na eurorynku, stając się z kolei także źródłem wzrostu sumy eurodolairów⁴⁰.

W latach 1956 - 1983 drugie miejsce pod względem dynamiki eksportu zajmowały pozostałe kraje przemysłowe. W badanym okresie ich eksport wzrósł ponad dziesiętnokrotnie z 8,1 mld SDR do 156,3 mld SDR. Tendencja zbliżona do ogółu członków Funduszu wystąpiła w krajach Grupy Dziesięciu, których eksport wzrósł z 58,2 mld SDR do 933,3 mld SDR. Najwolniej, bo tylko trzynastokrotnie, tj. z 22,5 mld SDR do 301,2 mld SDR, wzrósł eksport krajów rozwijających się nie produkujących ropy naftowej⁴¹.

Z analizy szczegółowych danych, dotyczących struktury eksportu, wynika, że podlegała ona ciągłym zmianom. Zawsze jednak kraje Grupy Dziesięciu utrzymywały swoją dominującą pozycję. Ich udział w światowym eksporcie wahał się w granicach od 57,9% (1980 r.) do 68,6% (1971 r.). Na uwagę zasługuje fakt, że w całym badanym okresie udział ten utrzymywał się na dość stabilnym poziomie i nie zmniejszył się nawet w okresie wielkiej recesji lat 1974 - 1975⁴². Jak wydaje się, do tego przyczynił się nie tylko wysoki stopień rozwoju gospodarczego tych krajów, ale także rodzajowa struktura eksportu, w której przeważały wyroby o wysokim stopniu przetworzenia.

Drugie miejsce w strukturze procentowej eksportu zajmowały kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej, charakteryzując się tendencją spadkową z 23,6% (1956 r.) do 19,4% (1983 r.). Odmienną tendencją charakteryzowały się kraje produkujące ropę naftową. W badanym okresie ich udział w łącznym eksporcie wzrósł z 7% do 10,6%. Najbardziej ustabilizowany udział w łącznym eksporcie miały pozostałe kraje przemysłowe, plasując się w latach 1956 - 1983 w przedziale 8,5% do 10%⁴³.

Badanie eksportu prowadzi do analizy salda bilansu handlowego państw członkowskich MFW. Z tabeli 1 wynika, że w latach 1956-1983 deficyt bilansu handlowego ogółu państw członkowskich zwiększył się po-

³⁹ K. Lutkowski, *Współczesny międzynarodowy system walutowy*, Warszawa 1983, s. 176.

⁴⁰ Por. m. in. J. Kseń, *Rynek eurodolara a redystrybucja nadwyżki bilansu płatniczego krajów eksporterów ropy naftowej*. *Handel Zagraniczny* 1976, nr 3, s. 39-41; A. Szulc, *Lokaty kapitałowe państw OPEC w rozwiniętych krajach kapitalistycznych*, *Handel Zagraniczny* 1978, nr 10, s. 52-53.

⁴¹ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, *Yearbook*, s. 62 - 65; IFS 1985, *marzec*, s. 70.

⁴² *Ibidem*, s. 62 - 65; s. 70.

⁴³ *Ibidem*, s. 62-65; s. 70.

nad szesnastokrotnie, a mianowicie z 3,9 mld SDR do 65,8 mld SDR. Opierając się na danych szczegółowych można stwierdzić, że w najszybszym tempie zwiększał się deficyt bilansu handlowego krajów Grupy Dziesięciu, wzrastając ponad sześćdziesięciokrotnie z 0,7 mld SDR do 43,5 mld SDR. W analizowanym okresie tylko w sześciu latach kraje te miały nadwyżkę bilansu handlowego, wahając się od 0,4 mld SDR (1965 r.) do 3 mld SDR (1971 r.)⁴⁴.

Na drugim miejscu uplasowały się państwa nie eksportujące ropy naftowej, w których deficyt w badanym okresie wzrósł ponad czternastokrotnie z 3,1 mld SDR do 44,1 mld SDR. W najmniejszym stopniu pogłębiał się deficyt bilansu handlowego w pozostałych krajach przemysłowych, wzrastając w latach 1956 - 1983 ponad czterokrotnie z 2,2 mld SDR do 9,7 mld SDR. Jedynymi krajami posiadającymi przez cały badany okres dodatni bilans handlowy były kraje eksportujące ropę naftową. W latach 1956-1983 ich nadwyżka wzrosła piętnastokrotnie z 2,1 mld SDR do 31,5 mld SDR⁴⁵. Główną tego przyczyną były wielokrotnie podawane już informacje o następstwach zmian cen.

VI. UDZIAŁ FUNDUSZU W FINANSOWANIU IMPORTU I UJEMNEGO SALDA BILANSÓW HANDLOWYCH

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że wpływy z eksportu nie stanowiły wystarczającego źródła pokrycia importu. Wyjątek dotyczył jedynie krajów produkujących ropę naftową. Ważnym źródłem pokrycia importu musiał więc być import kapitałów. Zamierzam więc określić, w jakim odsetku udzielone przez Fundusz kredyty pokrywały import krajów członkowskich, a w jakim stopniu przyczyniały się do sfinansowania ujemnego salda bilansu handlowego.

Obliczenie stopnia pokrycia importu przez kredyty netto udzielone przez MFW napotykało na trudności. W latach 1956 - 1983 wielokrotnie zdarzało się, że spłaty kredytów, dokonywane przez poszczególne grupy państw, były wyższe od przyznanych im pożyczek. Oznaczało to, że w danych latach MFW nie tylko nie przyczyniał się do finansowania importu, ale niejako zmuszał kraje członkowskie do szukania innych źródeł finansowania importu.

Ze szczegółowych danych wynika, że stopień pokrycia importu ogółu członków przez kredyty netto Funduszu wahał się od 0,03% (1970 r.) do 1,4% (1961 r.). W największym stopniu kredyty Funduszu pokrywały import krajów rozwijających się nie produkujących ropy naftowej, osiaga-

⁴⁴ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 62-69; IFS 1985, marzec, s. 70-71.

⁴⁵ Ibidem, s. 62 - 69; s. 70 - 71.

jąc maksymalnie 3,27% w 1983 r. Na drugim miejscu znalazły się kraje Grupy Dziesięciu, które osiągnęły najwyższy odsetek pokrycia importu, a mianowicie 1,66% w 1965 r. Udział kredytów MFW w pokryciu importu w pozostałych krajach przemysłowych wahał się w granicach od 0,04% (1960 r.) do 1,43% (1967 r.), a w państwach eksportujących ropę naftową nie przekraczał 1% (wyjątek stanowił 1956 r.)⁴⁶.

Spróbuję poddać teraz analizie rolę MFW w finansowaniu ujemnego salda bilansu handlowego. Z tabeli 1 wynika, że stopień pokrycia salda ogółu członków kredytami netto był zróżnicowany i wahał się w granicach od 0,92% do 78,68%. Ze szczegółowych danych wynika, że w największym stopniu kredyty MFW pokrywały ujemne saldo bilansu handlowego krajów Grupy Dziesięciu, osiągając maksymalny współczynnik w wysokości aż 1518,7% w 1964 r.⁴⁷ Oznacza to, że państwa te wykorzystywały otrzymane kredyty na cele nie związane z międzynarodową wymianą handlową. Na drugim miejscu uplasowały się kraje rozwijające się nie eksportujące ropy naftowej, uzyskując najwyższy odsetek pokrycia ujemnego salda bilansu handlowego w 1983 r. (25,59%). Natomiast udział MFW w pokryciu ujemnego salda bilansu handlowego pozostałych krajów przemysłowych wahał się od 0,03% (1969 r.) do 6,2% (1975 r.)⁴⁸.

VII. UDZIAŁ FUNDUSZU W TWORZENIU REZERW WALUTOWYCH

Chcąc ocenić wpływ MFW na kształtowanie się rezerw walutowych posłużyłem się także miernikiem określającym udział kredytów netto w tworzeniu tych rezerw. Podobnie jak przy obliczaniu stopnia pokrycia importu i ujemnego salda bilansu handlowego przez kredyty netto, tak i tutaj nie mogłem obliczyć tego wskaźnika dla lat, w których kredyty netto przyjmowały wartość ujemną, czyli inaczej mówiąc wtedy, gdy spłaty były wyższe niż udzielone w danym roku kredyty. Wówczas MFW nie wywierał dodatniego wpływu na wysokość rezerw walutowych państw członkowskich. Wprost przeciwnie, przyczyniał się do zmniejszenia tych rezerw.

W latach 1956 - 1983 udział kredytów netto, w rezerwach ogółu państw należących do MFW, wahał się od 0,09% (1963 r.) do 3,06% (1983 r.), przy czym udział ten tylko w nielicznych latach spadał poniżej 1% (tab. 1). Najwyższy udział kredytów netto w rezerwach walutowych osiągnęły kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej, charakteryzując się

⁴⁶ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 66 - 69; 1982, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, 26, 28, 71.

⁴⁷ Ibidem, s. 62-69; 1982, s. 10-17; s. 26, 28, 70-71.

⁴⁸ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 62-69; 1982, s. 10-17; IFS 1985, marzec, s. 26, 28, 70 - 71.

znaczną rozbieżnością w czasie, sięgającą ponad 13 punktów. Najwyższy udział kredytów wystąpił w 1983 r., wynosząc 13,58%. Udział ten był również stosunkowo wysoki w latach 1957, 1961, 1974 - 1976 i 1981 - 1983, nie spadając poniżej 4,62%⁴⁹.

Udział MFW w tworzeniu rezerw walutowych w krajach Grupy Dziesięciu wahał się od 0,02% (1983 r.) do 4,69% (1968 r.), rzadko osiągając wartość poniżej 1,25%. Pozostałe kraje przemysłowe charakteryzowała zróżnicowana tendencja udziału kredytów w tworzeniu rezerw walutowych. Wystąpiła duża rozbieżność, a mianowicie od 0,01% (1969 r.) do 3,63% (1975 r.). Natomiast stosunkowo niewielkie wahania dotyczyły udziału kredytów w rezerwach krajów eksportujących ropę naftową. W latach 1956-1983 kredyty te stanowiły od 0,16% (1975 r.) do 1,75% (1970 r.) rezerw⁵⁰. Od 1971 r., z wyjątkiem lat 1975, 1982 i 1983, kraje te, jak wspominałem wyżej, nie korzystały z kredytów, stając się nawet kredytodawcami MFW, jak i bezpośrednimi ekspertami kapitału krótko- i długoterminowego.

VIII. STRUKTURA I DYNAMIKA WSKAŹNIKA PŁYNNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ POSZCZEGÓLNYCH GRUP PAŃSTW CZŁONKOWSKICH MFW

Na zakończenie badań dotyczących wpływu MFW na płynność międzynarodową państw członkowskich, chciałbym omówić kształtowanie się wskaźnika tej płynności w poszczególnych grupach krajów. Z tabeli 1 wynika, że w skali wszystkich państw członkowskich płynność międzynarodowa, liczona jako procentowy stosunek ogółu rezerw do importu, obniżyła się z 56 w 1956 r. do 24 w 1983 r., mając przez cały okres stałą tendencję spadkową.

Niestety trudno na razie wypowiedzieć się, jaką wysokość wskaźnika płynności międzynarodowej należałoby uznać za właściwą. Badania w tym zakresie podjął w 1984 r. Instytut Gospodarki Międzynarodowej (Institute for International Economics). Przyjęto, że stosunek ogółu rezerw do importu nie powinien osiągnąć poziomu niższego niż 25%, uznając za „bezpieczny” taki stan rezerw, który wystarczy na pokrycie kwartalnego importu⁵¹. Wypada dodać, że jest to pierwsza próba instytucjonalnego wyznaczenia wskaźnika płynności międzynarodowej. Chciałbym jednak

⁴⁹ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 44-45; 1982, s. 10-17; IFS 1985, marzec, s. 26, 28, 45, 47.

⁵⁰ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 44 - 45; 1982, s. 10 - 17; IFS 1985, marzec, s. 26, 28, 45, 47.

⁵¹ J. Williamson, *Substantial Allocation of SDRs. Is Justified, Says Private Institute*, IMF Survey z 9 IV 1984 r., s. 103 -104.

podkreślić, że w 1983 r. ten wskaźnik przekroczyły tylko kraje eksportujące ropę naftową i pozostałe kraje przemysłowe, a kraje rozwijające się nie produkujące ropy naftowej, uzyskały wskaźnik zbliżony do pożądanego. Już sam ten fakt nasuwa wątpliwość co do słuszności przyjętej normy, jak i sposobu obliczania wskaźnika.

Ze szczegółowych danych wynika, że w 1956 r. najwyższy wskaźnik płynności międzynarodowej miały kraje Grupy Dziesięciu (66), drugie miejsce zajmowały kraje eksportujące ropę naftową (61), trzecie pozostałe uprzemysłowione (50), a ostatnie rozwijające się (36). W 1983 r. sytuacja uległa całkowitej zmianie. Najwyższą płynność miały państwa eksportujące ropę naftową (52), następnie pozostałe kraje przemysłowe (39), na trzecim miejscu uplasowały się kraje rozwijające się (24), a ostatnie miejsce zajęły kraje Grupy Dziesięciu (18)⁵².

W latach 1956 - 1983 największy spadek wskaźnika płynności prawie czterokrotny nastąpił w krajach Grupy Dziesięciu. Również duży spadek płynności wystąpił w krajach pozostałych, bo prawie półtorakrotny. W krajach rozwijających się nie eksportujących ropy naftowej, wskaźnik płynności obniżył się o 33%. Minimalny spadek płynności międzynarodowej o 15% wystąpił także w krajach eksportujących ropę naftową. W latach 1974-1976 wskaźnik dla tej grupy krajów wynosił powyżej 100, świadcząc o ogromnym nadmiarze płynności. W następnych 4 latach płynność międzynarodowa w tych państwach spadła, nadal kształtując się na poziomie wyższym niż w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych⁵³ i to głównie dzięki podwyżce cen ropy naftowej.

Opierając się na poglądzie E. Drabowskiego można by domniemywać, że takie zróżnicowanie zmian było spowodowane odmiennością warunków polityki handlowej i walutowej każdego kraju⁵⁴. Wydaje mi się, że jest to zbyt duże uproszczenie. Nie kusząc się o ustalenie pełnej listy przyczyn chciałbym podkreślić, że znaczny wpływ w omawianej dziedzinie wywarł ruch kapitałów. Jak wiadomo w pozycjach ruchu kapitałów, wykazywanych w bilansach płatniczych, mieszczą się także przydziały SDR, jak i kredyty udzielone przez MFW. Widocznym tego przykładem są kraje rozwijające się.

Nie dysponując danymi szczegółowymi nie mogłem ściśle określić roli Funduszu w tym zakresie. Na podstawie przeprowadzonych badań można jednakże domniemywać, że MFW odegrał dodatnią rolę w ruchu kapitału. Rolę tę trudno wymierzyć, zwłaszcza że sam fakt udzielenia kredytu przez Fundusz skłania kraje wierzycielskie do kredytowania danego kraju dłużniczego.

⁵² Obliczenia własne na podstawie IFS 1980 Yearbook, s. 44 - 45, 66 - 69; IFS 1985, marzec, s. 45, 47, 71.

⁵³ Obliczenia własne na podstawie IFS 1980, Yearbook, s. 44 - 45, 66 - 69; IFS 1985, marzec, s. 45, 47, 71.

⁵⁴ E. Drabowski, *Pieniądz światowy w kapitalizmie*, Warszawa 1976, s. 224.

IX. UWAGI KOŃCOWE

W podsumowaniu rozważań nasuwają się następujące wnioski i uwagi:

1. MFW przez cały badany okres zwiększał rozmiary swojej działalności kredytowej, wykazując się dużą prężnością. Gros udzielonych kredytów otrzymały kraje Grupy Dziesięciu i kraje nie eksportujące ropy naftowej. Te ostatnie od drugiej połowy lat siedemdziesiątych wykorzystują prawie całość kredytów udzielonych przez MFW,

2. Sam fakt uzyskania kredytu z MFW otwiera możliwość korzystania z importu kapitału. Stąd też oceniając rolę Funduszu w kształtowaniu płynności międzynarodowej trzeba to również brać pod uwagę, mimo że nie można zmierzyć tego wpływu,

3. Fundusz nie tylko służył środkami finansowymi krajom, które miały decydujący głos przy podejmowaniu decyzji, ale także dążył do zapobiegania trudnościom płatniczym krajów rozwijających się. Przykładem takiej szczególnej troski była działalność Trust Fundu,

4. Otrzymane kredyty przyczyniły się z jednej strony do utrzymania wskaźnika płynności międzynarodowej, a z drugiej wpłynęły na wzrost zadłużenia krajów członkowskich w stosunku do MFW,

5. Uzyskane przez kraje członkowskie kredyty z MFW były swoimi rozmiarami bliskie ujemnemu saldu bilansu handlowego, natomiast stanowiły niewielki odsetek importu. W mniejszym stopniu kredyty te przyczyniły się do wzrostu rezerw walutowych,

6. Jest znamienne, że import i eksport ogółu państw członkowskich wykazywał podobną dynamikę wzrostu. Mimo to wskaźnik płynności międzynarodowej spadał, co było rezultatem ponad dwukrotnie niższej dynamiki wzrostu rezerw w stosunku do importu i — jak sądzę — także niedoskonałości konstrukcji wskaźnika stosowanego do pomiaru płynności międzynarodowej,

7. Jednym z ważnych czynników wpływających na wzrost płynności międzynarodowej była emisja jednostek SDR. Jednostki te w coraz większym stopniu spełniają funkcje pieniądza międzynarodowego,

8. Przeprowadzona analiza pozwala twierdzić, że MFW zrealizował swoje zadanie w zakresie wpływu na kształtowanie się płynności międzynarodowej, choć nie udało się utrzymać poziomu wskaźnika płynności międzynarodowej uznawanego za „bezpieczny”.

**THE ROLE OF THE INTERNATIONAL MONETARY FUND FOR THE
INTERNATIONAL LIQUIDITY OF THE MEMBER STATES IN THE YEARS
1956 - 1983**

Summary

The author analysed numerical data characterizing international liquidity of the member States of the International Monetary Fund in the years 1956-1983, attempting to define in what way the Fund could affect that liquidity. Instruments

intended to secure the international liquidity used by the Fund were the object of the research. The Author also examined the role of the Fund instruments in financing of import and foreign trade deficit and creating currency reserves of the member States. The author positively assessed the role played by the Fund, indicating that it has realized its statutory tasks in shaping international liquidity. The author sceptically estimated the use of a reserves/import ratio as yardstick for international reserve adequacy, recognizing the need of research in that scope.